

Πίνακας Περιεχομένων

Στοχασμοί μιας διαδρομής: Από το Πρόγραμμα Σπουδών στα σχολικά εγχειρίδια των Αρχαίων Ελληνικών	13
A. Το Πρόγραμμα Σπουδών	16
B. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών	25
Γ. Οι προδιαγραφές των σχολικών εγχειριδίων	29
Δ. Αναστοχασμοί μιας διαδρομής	33
Προλογικό Σημείωμα	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η προβληματική τού μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών ως εφελτήριο για την αναπλαισίωση της διδασκαλίας του

Προοργανωτής	42
1.1. Τι εννοούμε με τον όρο «προβληματική»;	43
1.2. Ποιοι είναι οι κυριότεροι προβληματισμοί που αφορούν διαχρονικά στη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών και πώς την έχουν επηρεάσει;	49
1.2.1. Πρωτότυπο versus «Μετάφραση»	50
1.2.2. Η ταύτιση της διδασκαλίας του πρωτότυπου κειμένου με τη γλωσσική διάσταση	53
1.2.3. Η ταύτιση της διδασκαλίας του «μεταφρασμένου» κειμένου με το περιεχόμενο	55
1.2.4. Προφορικός versus γραπτός λόγος	58
1.2.5. Αντιμέτωπιση της αρχαίας ελληνικής σαν ξένης γλώσσας	60
1.2.6. Αντιμέτωπιση του «μεταφρασμένου» κειμένου σαν λογοτεχνικού	61
1.2.7. Η αδυναμία ανάδειξης της ανταποδοτικότητας του μαθήματος	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Οι παράγοντες που προσδιορίζουν τη διδασκαλία και μάθηση των Αρχαίων Ελληνικών στο επίπεδο της συγχρονίας

Προοργανωτής	66
2.1. Μιλώντας για τους προσδιοριστικούς παράγοντες της διδασκαλίας και μάθησης του μαθήματος	67
2.1.1. Τι είναι και πώς λειτουργεί η εκπαίδευση;	67
2.1.2. Ποιος είναι ο ρόλος της μάθησης και ποιος της διδασκαλίας στην εκπαίδευση;	72
2.1.2.1. Μάθηση και εκπαίδευση	73
2.1.2.2. Από τη μάθηση στη διδασκαλία	76
2.1.2.3. Διδασκαλία και εκπαίδευση	78
2.1.3. Ποιοι παράγοντες προσδιορίζουν τη διδασκαλία και τη μάθηση;	83
2.1.3.1. Το κοινωνικό/φιλοσοφικό πλαίσιο	83
2.1.3.2. Το θεσμικό πλαίσιο	84
2.1.3.3. Οι θεωρίες της μεθοδολογίας της διδασκαλίας	84
2.1.3.4. Οι θεωρίες μάθησης	84
2.1.3.5. Ο/Η εκπαιδευτικός	85
2.1.3.6. Η φυσιολογία του εκάστοτε μαθήματος	85
2.2. Ποιες είναι οι νέες κατευθύνσεις που νοηματοδοτούν τις παραμέτρους διδασκαλίας και μάθησης των Αρχαίων Ελληνικών;	86
2.2.1. Οι κοινωνικές ανάγκες και απαιτήσεις του 21 ^{ου} αιώνα	87
2.2.1.1. Ο Ύπαρξισμός	89
2.2.1.2. Ο Πραγματισμός	91
2.2.1.3. Η Μετανεωτερικότητα	93
2.2.1.4. Και μετά τη Μετανεωτερικότητα τι; Πορεία προς την Ύστερη Μετανεωτερικότητα	99
2.2.2. Οι κυρίαρχες κατευθύνσεις της μεθοδολογίας της διδασκαλίας	111
2.2.2.1. Οι επιδράσεις της θεωρίας του Édouard Claparède	112
2.2.2.2. Οι επιδράσεις της Κριτικής Παιδαγωγικής	113
2.2.2.3. Η θεωρία του Gert Biesta: Η σύγχρονη θεώρηση της διδασκαλίας	114
2.2.2.4. Προς την ενοποίηση	116
2.2.3. Οι κυρίαρχες κατευθύνσεις των θεωριών μάθησης	117
2.2.4. Οι νέοι ρόλοι του/της φιλολόγου	122

α) Ο/Η φιλόλογος ως σύγχρονη αυθεντία και καθοδηγητής	123
β) Ο/Η φιλόλογος απέναντι στην υπερπληροφόρηση	124
γ) Ο/Η φιλόλογος και ο ψηφιακός γραμματισμός	125
δ) Ο/Η φιλόλογος και η πολύ-πολιτισμική τάξη	125
ε) Η πολυδιάστατη «ταυτότητα» του/της φιλόλογου . . .	126
στ) Δίνοντας έμφαση στη μαθησιακή διαδικασία	127
ζ) Νέοι τρόποι αξιολόγησης	128
η) Η ανάγκη για μη λεκτικές δεξιότητες	128
θ) Η στοιχειώδης κατάρτιση σε θέματα Ειδικής Αγωγής	129
2.2.5. Η θέση και η ταυτότητα του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών στην ελληνική εκπαίδευση	132
2.2.5.1. Η θέση του μαθήματος στο ωρολόγιο πρόγραμμα Γυμνασίου και Λυκείου	133
2.2.5.2. Το γραμματειακό είδος των κειμένων	143
2.2.5.3. Η σχέση των Αρχαίων Ελληνικών με τη Λογοτεχνία	144
2.2.5.3.1. Η αυτοαντίληψη των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων	147
2.2.5.3.2. Ο όρος «λογοτεχνία»	152
2.2.5.3.3. Ερμηνευτική ρευστότητα και διαχρονικότητα	154
2.2.5.3.4. Όχι λογοτεχνικά κείμενα αλλά η λογοτεχνικότητα των κειμένων	156
2.2.5.4. Η σχέση των Αρχαίων Ελληνικών με τη Νέα Ελληνική Γλώσσα	160
2.2.6. Το Πρόγραμμα Σπουδών του 2023	165
2.2.6.1. Η θεωρητική πλαισίωση του Προγράμματος	165
2.2.6.2. Τα χαρακτηριστικά του Προγράμματος	169
α) Γενική φυσιογνωμία – Συνθετικός προσανατολισμός	170
β) Τα Μαθησιακά Αποτελέσματα: γνώση- δεξιότητες-στάσεις	173
γ) Διδακτέα ύλη και Δραστηριότητες	174
δ) Τεχνικές διδασκαλίας και μάθησης: «φιλολογικό εργαστήριο» και «διαχρονικές διαδρομές»	177
ε) Ο ρόλος του/της φιλόλογου: «σχεδιαστής/ σχεδιάστρια μάθησης» με αυθεντία και ελευθερία	182
στ) Αξιολόγηση του/της μαθητή/μαθήτριας	183
ζ) Σπειροειδής κλιμάκωση μαθησιακών αποτελεσμάτων	185

2.2.7. Τα σχολικά εγχειρίδια του 2027	188
2.2.7.1. Το σχολικό εγχειρίδιο στην Ύστερη Μετανεωτερικότητα	188
2.2.7.1.1. Τι σημαίνει «καλό» σχολικό εγχειρίδιο;	189
2.2.7.1.2. Το πολλαπλό εγχειρίδιο ως σύγχρονη μορφή σχολικού εγχειριδίου	190
2.2.7.2. Τα νέα δεδομένα στην Ελλάδα	192
α) Πολλαπλό βιβλίο	193
β) Δομή και οργάνωση των νέων εγχειριδίων	193
γ) Δραστηριότητες μάθησης και αξιολόγησης	195
δ) Η ψηφιακή διάσταση	196
ε) Η διαθεματικότητα	197
στ) Υποστηρικτικό υλικό	198
2.3. Προς μια Θεωρία «Οργανικής Συνάρθρωσης» για τη διδασκαλία και μάθηση των Αρχαίων Ελληνικών	200
2.3.1. Η ανάγκη διατύπωσης μιας νέας πρότασης για τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών	200
2.3.2. Η πρόταση της «Οργανικής Συνάρθρωσης»	203
2.3.3. Διδακτική αξιοποίηση της «Οργανικής Συνάρθρωσης»	206

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Προς ένα νέο περιβάλλον διδασκαλίας και μάθησης των Αρχαίων Ελληνικών

Προοργανωτής	212
3.1. Ο αναπροσανατολισμός της μορφωτικής αξίας και λειτουργικότητας του μαθήματος	213
3.2. Οι σκοποί διδασκαλίας του μαθήματος	216
3.3. Η ενιαία ελληνική γλώσσα	222
3.3.1. Η αρχαία ελληνική υποστηρίζει την κατάκτηση/εκμάθηση της νέας ελληνικής;	223
3.3.2. Η αντιπαραβολική διδασκαλία αρχαίας-νέας ελληνικής	229
3.4. Ο κεντρικός ρόλος του κειμένου	231
3.4.1. Η κειμενοκεντρική προσέγγιση	232
3.4.2. Τα πεδία μελέτης του κειμένου: το περικείμενο, η μορφή, το περιεχόμενο και η συνάντηση με τον σύγχρονο κόσμο	233
3.5. Η νεοελληνική απόδοση στη διδασκαλία του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών	236
3.5.1. Μετάφραση ή νεοελληνική απόδοση;	236

3.5.2. Ο ρόλος της νεοελληνικής απόδοσης στη διδασκαλία του μαθήματος	239
3.5.3. Διδακτικές πρακτικές	245
α) «Σκιώδης απόδοση»	245
β) Απόδοση με κενά	246
γ) Διόρθωση λαθών	246
δ) Παροχή οδηγιών	248
3.6. Η αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών	249
3.6.1. Κύρια χαρακτηριστικά της ύστερης μετανεωτερικής αξιολόγησης	250
3.6.2. Ειδικά χαρακτηριστικά της αξιολόγησης στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών	253
3.6.3. Σύγχρονες τεχνικές αξιολόγησης και η εφαρμογή τους στα Αρχαία Ελληνικά	256
3.7. Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στο Γυμνάσιο	259
3.7.1. Ποιες είναι οι ιδιαιτερότητες της βαθμίδας του Γυμνασίου;	260
3.8. Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στο Λύκειο	262
3.8.1. Ποιες είναι οι ιδιαιτερότητες της βαθμίδας του Λυκείου;	262
3.9. Σχεδιάζοντας μια διδασκαλία	264
3.9.1. Ποιες είναι οι πιθανές διδακτικές αποκλίσεις;	265
α) Η μονομερής έμφαση στη μορφή	266
β) Η αμιγώς λογοτεχνική θεώρηση των κειμένων σε νεοελληνική απόδοση	266
γ) Η μη ολιστική προσέγγιση των κειμένων	266
δ) Η μονομέρεια στη μεθοδολογία διδασκαλίας και στην αξιολόγηση	267
ε) Η νεοελληνική απόδοση ως αυτοσκοπός	267
στ) Ειδικές αποκλίσεις ανά γραμματειακό είδος	268
3.9.2. Οι πορείες της διδασκαλίας	268
3.9.2.1. Η πενταμερής πορεία	268
α) Η Αφόρμηση	268
β) Η σύνδεση με τα προηγούμενα	279
γ) Η Προσφορά	280
δ) Η Επεξεργασία	285
▶ Κάθετος και οριζόντιος άξονας μελέτης του κειμένου	286
▶ Κύριες διδακτικές αρχές	296
▶ Κύριες μέθοδοι διδασκαλίας	301
▶ Κύριες μορφές διδασκαλίας	302

▶ Η διδακτική αξιοποίηση της αντιπαραβολής αρχαίας και νέας ελληνικής γλώσσας	304
▶ Το «πότε» της αξιοποίησης της νεοελληνικής απόδοσης	305
▶ Τα παραθέματα	308
▶ Τα βιβλία αναφοράς	310
▶ Σύγχρονα ψηφιακά μέσα	313
ε) Η Αξιολόγηση	315
3.9.2.2. Η τριμερής πορεία	317
α) Το αρχικό «όλον»	318
β) Τα «μέρη»	320
γ) Το τελικό «όλον»	321
3.9.2.3. Σχέση πενταμερούς - τριμερούς πορείας διδασκαλίας. Προς μια Οργανική Συνάθροιση	322
3.10. Η διδασκαλία του «άγνωστου» αρχαιοελληνικού κειμένου	324
3.10.1. Η έννοια της διδασκαλίας του «άγνωστου» αρχαιοελληνικού κειμένου	324
3.10.2. Χαρακτηριστικά της διδασκαλίας του «άγνωστου» αρχαιοελληνικού κειμένου και η σχέση τους με τους διδακτικούς στόχους/τα μαθησιακά αποτελέσματα	325
3.10.3. Η σχέση της διδασκαλίας του «άγνωστου» αρχαιοελληνικού κειμένου με τη νεοελληνική απόδοση	326
3.10.4. Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία του «άγνωστου» αρχαιοελληνικού κειμένου	328
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	
Ελληνόγλωσση	331
Ξενόγλωσση	337